

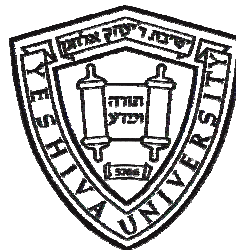
Midreshet Yom Rishon

Sunday Morning Learning Program for Women

WWW.MIDRESHETYOMRISHON.ORG

“Melody & Song in Halacha and Hashkafa”

(1) ספר הכוזרי מאמר ב אות סד	(14) רמ"א אורח חיים סימן נג סעיף כה
(2) ספר מורה הנבוכים חלק שלישי פרק מה	(15) מגן אברהם אורח חיים סימן נג ס"ק לא
(3) ספר כד הקמח ערך השמחה	(16) ספר חסידים (מרגליות) סימן רלח
(4) ספר חרדים מ"ע ו	(17) ברכי יוסף אורח חיים סימן תקס ס"ק ה
(5) ראשית חכמה	(18) ספר חסידים (מרגליות) סימן קנח
(6) שמות רבה פרשה א ד"ה ה ואלה שמות	(19) שו"ת יביע אומר חלק ו - או"ח סימן ז
(7) משנה ברורה סימן רפט ס"ק ה	(20) שו"ת יחוה דעת חלק ב סימן ה
(8) לקט יושר חלק א (או"ח) עמוד לו ענין ג	(21) שו"ת ציץ אליעזר חלק יג סימן יב
(9) תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב ב	(22) איכה פרק ב פסוק יט
(10) זוהר פרשת עקב	(23) אבן עזרא איכה פרק ב פסוק יט
(11) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נה א	(24) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ז ב
(12) יוסף אומץ סימן תרב	(25) תהלים פרק עט פסוק א
(13) רמב"ם מסכת אבות פרק א משנה יז	

Rabbi Shmuel Marcus

ב' שבט תשס"ז • 1/21/07

1) ספר הכוזרי מאמר ב אות סד

אבל חכמת המוסיקא, חשוב באומה שהיא מכבדת הנגונים ומעמדת אותם על הגדולים שבעם, והם בני לוי, מתעסקים בנגונים בבית הנכבד בעתים הנכבדים, ולא הוצרכו להתעסק בצרכי הפרנסה במה שהיו לוקחים מהמעשרות ולא היה להם עסק זולתי המוסיקא.

2) ספר מורה הנבוכים חלק שלישי פרק מה

הכוונה בלוי לומר שיר בלבד. לכן הוא נפסל בקול⁵⁵. כי הכוונה בשיר גם שתפעל הנפש מאותן אמירות, ואין הנפש נפעלת אלא מהלחנים המענגים, ובליווי הפלים, כמו שהדבר היה במקדש תמיד.

3) ספר כד הקמח ערך השמחה

אותה ויחזירנה לדרך המצוע, זהו: "והיית אף שמח". אכל השמחה על מעשה מצוה בדרך הבינוני הוא שנצטוה אדם עליה, ועל-זה הנזכיר דוד בכתב: "עבדו את-ה' בשמחה", באר: כי השמחה — שלמות העבודה, ועל-כן היה ענגן השיר במשכן ובמקדש בפה ובכלי, שהוא מביא נפש האדם לדרך השמחה, וזהו שאמר הפתוח בלויים: "לעבד עבדת עבודה" (במדבר ד, מז), ונרשנו רבותינו ו"ל (ערכין יא.): אי-זו היא עבודה לעבודה? הוי אומר זה השיר. כי היו הלויים מזקרון ומצויים לשורר ולעורר השמחה על מצות הקרבן כדי להיות מעשה המצוה בשמחה ומצינו בפסיקתא (דרב כהנא ביום השמיני עצרת): "זה-היום עשה

4) ספר חרדים מ"עו

דרך החושק לשורר, וביון שאהבת יוצרנו נפלאה מאהבת נשים, האוהב אותו בלב שלם (כד) ישיר לפניו יתברך, כאשר שרו משה ובני ישראל, ומרים, ודבורה, (כה) ויהושע, ובני קרח, ודוד, (כה*) ושלמה,

5) ראשית חכמה

יד) וכיון שכל העליונים הם מעוררים שירה מפני חשקם לידבק בו, בערך זה האדם גסיכין צריך לעורר שיר ושבח לשמח את קונו וכדי שידבק בקונו, כי השיר גורם הדבקות, והוא כאשר יזכור רוב טובותיו וחסדיו עליו, כמו

6) שמות רבה (וילנא) פרשה א ד"ה ה ואלה שמות

ה ואלה שמות בני ישראל, על שם גאולת ישראל נזכרו כאן, ראובן, שנאמר (שמות ג) ראה ראיתי את עני עמי, שמעון, ע"ש (שם/שמות ב) וישמע אלהים את נאקתם, לוי, ע"ש שנתחבר הקדוש ב"ה לצרתם מתוך הסנה, לקיים מה שנאמר (תהלים צא) עמו אנכי בצרה...

7) משנה ברורה סימן רפט ס"ק ה

(ה) ויסעוד - כתב ברוקח סימן נ"ד אחר שאכלו כל צרכן יש מזמרים זמירות ושבח להקב"ה. וטוב ללמוד תורה במקצת קודם אכילה [א"ר]:

8) לקט יושר חלק א (או"ח) עמוד לו ענין ג

ובליל שבת אמר כל מקדש שביעי ומה ידידות מנוחתך, לפעמים מה יפית. לפעמים זמר אחר השייך לענינו של יום, כגון מעוז צור ישועתי בהנוכה. ובשבת שחרית ברוך ה' יום יום וברוך אל עליון ויום זה מכובד, ולפעמים זמר אחר מענינו של יום כגון יום שבתון לפ' נח. ובמצאי שבת אמר חדש ששוני ואגיל אלי חיש גואלי אלהים יסעדינו.

9) תלמוד בבלי מסכת מגילה דף יב עמוד ב

ביום השביעי כטוב לב המלך בין, אטו עד השתא לא טב לביה בחמרא? אמר רבא: יום השביעי שבת היה, שישראל אוכלין ושותין, מתחילין בדברי תורה ובדברי תשבחות. אבל אומות העולם שאוכלין ושותין - אין מתחילין אלא בדברי תיפלות.

10) זוהר פרשת עקב

**וַיִּרְכֹּב יַעֲקֹב לְאֶתְעָרָא שִׁירָה וְחֻדְוָה
בְּמַתְוֵרָא לְגַבְהָ.**

11) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף נה עמוד א

רבי יוחנן ורבי אלעזר דאמרי תרווייהו: כל זמן שבית המקדש קיים - מזבח מכפר על ישראל, ועכשיו - שלחנו של אדם מכפר עליו.

12) יוסף אומץ סימן תרב

אין לעשות ניגונים בליל שבת ומוצאי שבת בניגוני זמרי הנכרים כמו כל מקדש וברכות עתים וכיוצא וכל שכן שלא יעשו ניגונים אלו בבית הכנסת ולא כמתחכמים למצוא להם היתר באמרם שכל ניגונים נכונים הם אתם מאתנו בזמן שבית המקדש קיים שהרי מצינו מצבה שהיתה אהובה לפני המקום בזמן האבות אכן על ידי שעשאוה הכנענים חק לעבורה זרה שנא אותה הקרוש כרוך הוא ואסרה.

13) רמב"ם על משנה מסכת אבות פרק א משנה יז

ודע, כי השירים המחוברים, באיזו לשון שיהיו, אמנם יבחנו בענייניהם, והם נוהגים מנהג הדיבור, אשר כבר חילקנוהו. ואמנם בארתי זה, אף על פי שהוא מבואר, לפי שראיתי זקנים ואנשי מעלה מאומתינו, שכאשר יהיו במשתה יין, בחתונה או בזולתה, וירצה אחד לשיר שיר ערבי, אפילו היה ענין זה השיר בשבח הגבורה או הנדיבות - וזה מן החלק האהוב - או בשבח היין, יגנו זה בכל אופן מן הגינוי, ואין מותר אצלם לשומעו. ואם ישיר המשורר שיר מן השירים העבריים - לא יגונה זה, ולא יחשב חמור, עם היות בזה הדיבור מה שהוזהר ממנו, או המאוס. וזו סכלות גמורה, לפי שהדיבור לא יאסר, ויותר, ויאהב, וימאס, ויצווה באמירתו, לפי לשונו, אלא לפי עניינו. שאם יהיה ענין זה השיר מעלה - צריך לאומרו, באיזו לשון שיהיה...

14) רמ"א אורח חיים סימן נג סעיף כה

וש"צ המנבל פיו או שמרנן (פב) לא בשירי הנכרים ממחין בידו שלא לעשות כן, ואם אינו שומע מעבירין אותו (כל בו דף קנ"ה ע"ד).

15) מגן אברהם אורח חיים סימן נג ס"ק לא

לא בשירי הנכרים - כלומר בניגון שמנגנין בו לע"א ס"ח סי' רל"ח:

16) ספר חסידים (מרגליות) סימן רלח

לא ילמוד אדם לגלח אותיות ולא ינגן לפניו זמר נעים פן ינגן הגלח בע"ז שלו אותו נגון. וכל שמנגנים בפני ע"ז לא יעשה אותו נגון להקב"ה.

17) ברכי יוסף אורח חיים סימן תקס ס"ק ה

ו. דין ג. דברי תשבחות או שיר של הודאות וכו'. בספר מעשה רוקח פ"ח מהלכות תפלה נשאל על המשוררים קדיש וקדושה לחן שירי נכרים, והאריך לאסור, ובכלל {דבריו} הביא דברי מהר"ם די לונזאנו בספר שתי ידות דף ק' שכתב בשם ספר חסידים (סי' תשסח) ויזהר מי שקולו נעים שלא יזמר ניגונים נכרים, ודקדק שלא כתב שירים נכרים, דזה פשיטא דאסור, אלא נגונים נכרים, כלומר אף דהשיר הוא קדוש, הניגון נכרי יפסידהו, וכו' ע"ש. ונעלם ממנו דברי מהר"ם די לונזאנו עצמו שם בספר שתי ידות דף קמ"ב שכתב וז"ל, וזאת היתה לי סיבה גורמת לחבר רוב שירי על ניגוני הישמעאלים, וכו' וראיתי קצת חכמים כמתאוננים רע על המחברים שירות ותשבחות לשי"ת על ניגונים אשר לא מבני ישראל המה, ואין הדין עמם, כי אין בכך כלום, עכ"ל. וע"ש מ"ש הרב מהר"ם די לונזאנו בענין זה, ומה שהשיג על מהר"י נאגרי"ה בשירותיו.

18) ספר חסידים (מרגליות) סימן קנח

ואם לא תוכל להוסיף לפי שהקהל סיימו קודם תוסף באחת או בשתיים כדי שלא תצטרך למהר בברכה אחרת ככל מה שכתבנו בסדר התחינה תוסף. ואם לא תוכל להוסיף חקור לך אחר ניגונים וכשתתפלל אמור אותן באותו ניגון שנעים ומתוק בעיניך באותו ניגון אמור תפלתך ותתפלל תפלתך בכוונה וימשוך לבך אחר

מוצא פיך. לדבר בקשה ושאלה ניגון שמכין את הלב. לדברי שבה ניגון המשמח את הלב למען ימלא פיך אהבה ושמחה למי שרואה לבכך ותברכהו בחיבה רחבה וגילה כל אלה הדברים המכינים את הלב.

19) שו"ת יביע אומר חלק ו - או"ת סימן ז

וכמעט כל השירים של עדות המזרח, הנאמרים בנעימה בהזדמנויות של שמחות וסעודות מצוה, כולם חוברו בלחן של שירי עגבים, ע"י פייטנים ומשוררים קדושים וטהורים.

20) שו"ת יחוזה דעת חלק ב סימן ה

ומכל מקום נראה שיש להש"צ להעדיף הרכבת המנגינות בקטעי התפלה בלחן של שירי קודש הידועים לקהל המתפללים, ואע"פ שגם שירים אלה נוסדו על לחן של שירי עגבים, כיון שברבות הימים נשכחו המלים של שירי עגבים, ונשארו במקומם שירי קודש, וכבר יצאו מרשות הסטרא אחרא ועברו לסטרא דקדושה, הכי עדיף טפי.

21) שו"ת ציץ אליעזר חלק יג סימן יב

(ז) בסיכומו של דבר. זאת התורה היוצאת מבירורנו ומבירורו המיוחד של הבעל מעשה רוקח בזה, כי הכנסת והלבשת שירי תפלה ובקשות בבתי הכנסיות, בניגוני - עגבים הרי זה כמכניסים אל הקודש אש - זרה אשר לא צוה ה', אשר השורף ומכלה את כל בשריפת - נשמה, כי המוחש לא יוכחש (כלשונו של המעש"ר) שזה מביא לביטול הכוונה ולגירווי היצה"ר...

22) איכה פרק ב פסוק יט

קומי רני בלילה לראש אשמרות שפכי כמים לבך נכח פני אדני שאי אליו כפיך על נפש עולליך העטופים ברעב בראש כל חוצות: ס

23) אבן עזרא איכה פרק ב פסוק יט

(יט) רני - הרמת קול בשיר או בנהי וכן ותעבר הרנה הכרוז:

24) תלמוד בבלי מסכת ברכות דף ז עמוד ב

מזמור לדוד בברחו מפני אבשלום בנו, מזמור לדוד? קינה לדוד מיבעי ליה! אמר רבי שמעון בן אבישלום: משל למה הדבר דומה? - לאדם שיצא עליו שטר חוב, קודם שפרעו היה עצב, לאחר שפרעו שמח - אף כן דוד, כיון שאמר לו הקדוש ברוך הוא +שמואל ב' י"ב+ הנני מקים עליך רעה מביתך - היה עצב, אמר: שמא עבד או מזמור הוא דלא חיים עלי. כיון דחזא דאבשלום הוא שמח, משום הכי אמר מזמור.

25) תהלים פרק עט פסוק א

מזמור לאסף אלהים באו גוים בנחלתך טמאו את היכל קדשך שמו את ירושלם לעיים: